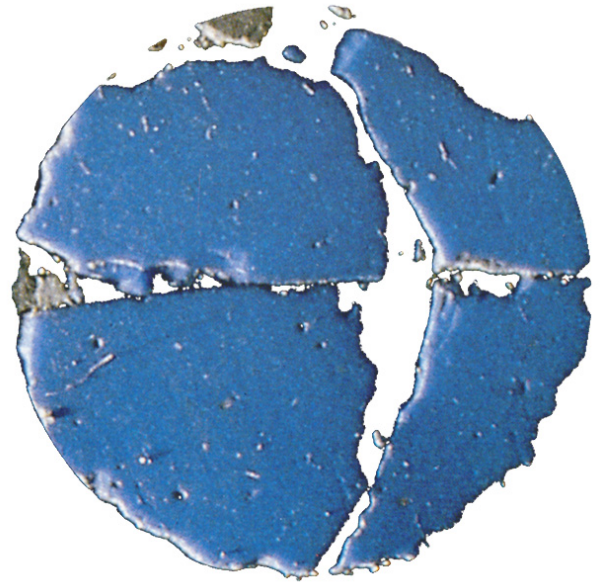

weet & durf

*De logica is weliswaar onverbiddelijk,
maar een mens, die leven wil, weerstaat zij niet.*
Franz Kafka

Filosofie in Duitsland
Berlijn, 20 - 25 Mei 2012

www.weetendurf.nl

**Duitse filosofie:
idealisme, pessimisme
en herbegin**

Berlin 20 - 25 Mei 2012

**Jaap Gruppelaar
&
Paul Juffermans**

www.weetendurf.nl

J.Gruppelaar@kpnplanet.nl

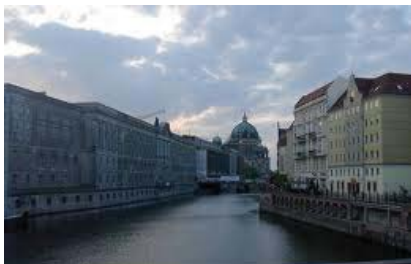

[0570-545245/644364](tel:0570-545245/644364)

Filosofie in Berlijn

De opzet van deze cursus is anders dan gebruikelijk in Frankrijk. De reden is dat wij ook willen profiteren van de stad. We handhaven de bijeenkomsten 's ochtends. Voor de liefhebbers komen we bovendien een middag samen voor tekstlezing en discussie. Ook vrijdagmiddag komen wij bijeen om de cursus inhoudelijk af te sluiten, bij mooi weer op een terras in het nabij gelegen Görlitzer Park. Voor het overige hebben wij een programma in de grote stad Berlijn. Dat programma bestaat uit lunches en diners, wandelingen en fietstochten, museum-, theater-, bioscoop, cafébezoek, *etc.* Deelname aan (onderdelen van) dit programma is *à volonté*. We laten u tijdig weten *was läuft, dreht, spielt, tanz und singt in Berlin*. Uw vondsten en suggesties zijn uiteraard ook welkom. Ik ga er vanuit dat wij voor bepaalde activiteiten telkens groepjes samenstellen. Wie er alleen op uit wil gaat zijn eigen weg. Op zondag en vrijdag dineren we gezamenlijk.

Bocht in de Spree

Kollwitzplatz

Der Himmel über Berlin

Duitse filosofie: idealisme, pessimisme en herbegin

Berlijn, 20 - 25 Mei 2012

Jaap Gruppelaar & Paul Juffermans

Duitsland, tot in de 19e eeuw een conglomeraat van enkele grote en veel kleine staten (en stadstaten), is een laatkomer in het Europese statenstelsel (vgl. Helmut Plessners '*Die verspätete Nation*'). Otto von Bismarck, van 1862 tot 1890 minister-president van Pruisen, was de architect van de Duitse éénwording of moeten we zeggen 'de pruisificatie van de Duitse landen'. Pruisen, met als hoofdstad Berlijn, was immers al in de 18e eeuw onder leiding van Frederik de Grote ('Der alte Fritz') een Europese grootmacht geworden. Over deze Frederik, vriend van de Muzen, voorstander van religieuze verdraagzaamheid, is in 2012 veel te doen: zijn 300ste geboortejaar wordt herdacht. Maar Pruisen bestaat niet meer, is na de oorlog door de geallieerden opgeheven. Berlijn bestond bijna niet meer, was in 1945 een verwoeste stad, een bezette en verdeelde stad bovendien (*Stunde Null!*).

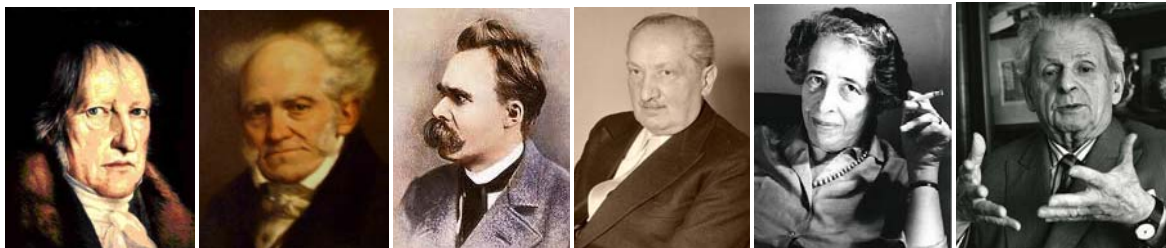
Inmiddels is Berlijn de hoofdstad van het als Bondsrepubliek verenigde Duitsland en is de Bondsrepubliek een prominente democratie in Europa. Maar Berlijn blijft een stad met veel pijn: plaats van herinnering aan de slachtoffers van machtsfantasie en rassenwaan. Berlijn is ook de plaats van herinnering van Duits leed. Overal geschiedenis - *die* geschiedenis -

zichtbaar gebleven, zichtbaar gemaakt. Toch stemt Berlijn niet somber. Integendeel. Berlijn is losjes, de mensen zijn vriendelijk, het verkeer is rustig. Het is er gezellig, in de cafés en restaurants hoor je alle talen. Berlijn is vol jeugd en kinderen: een stad met toekomst.

Het is de bedoeling in deze cursus de specifieke ontwikkelingsgang van de Duitse filosofie te schetsen vanaf de tijd van het Duitse Idealisme en de Romantiek. Wij doen dat tegen de achtergrond van Duitslands geschiedenis: de late staatsvorming, het overrompelende economische succes vanaf de tweede helft van 19^e eeuw, de eerste wereldoorlog en het revanchisme, de tweede wereldoorlog en het morele failliet, de noodzaak om van grond af aan opnieuw te beginnen, de binding aan het Westen en de Europese integratie. Deze Duitse geschiedenis tot 1945 is volgens sommigen in Europees perspectief een verhaal apart, zo eigenaardig dat zij spreken van een '*Sonderweg in die Moderne*'. Die eigenaardige geschiedenis heeft grote invloed gehad op de Duitse cultuur (*Kultur*), vooral ook op het cultuurbegrip. *Kultur* werd een met veel hoop en wanhoop beladen begrip. De Duitse filosofie werd bij uitstek de woordvoerder van deze *Kultur* en dus klankbord van hoop en wanhoop. Wij volgen de Duitse filosofie in zijn conjunctuur van sterk optimisme en pessimisme.

Wij beginnen met de hooggespannen verwachtingen van de filosofie: het Duitse Idealisme en de Romantiek. Daarbij gaat speciale aandacht uit naar de pantheïsme- of atheïsmestrijd en de Spinoza-receptie bij Hegel (1770-1831). Vervolgens is de afrekening met Hegel aan de orde (de zgn. 'drooglegging' van het Duitse Idealisme) en de opkomst van een breed en diep cultuurpessimisme. Ook gaan wij in op de politieke aspecten en implicaties van dit cultuurpessimisme en op de bizarre en agressieve mengelingen van modernisme en conservatisme die rond de eerste wereldoorlog ontstaan ('*reactionnary modernism*'). Aan de hand van Schopenhauer (1788-1860) en Nietzsche (1844-1900) bespreken wij de 19^e eeuwse furore van de wilfilosofie. De 'negativiteit' van Schopenhauers wilconcept plaatsen wij tegenover de 'positiviteit' van Nietzsches wilconcept. Hoe kunnen we dit contrast filosofisch duiden? Vervolgens komt Heideggers (1889-1976) kritiek op en alternatief voor 'technische rationaliteit' ter sprake. Heidegger meende de filosofie weer haar voorrangspositie te kunnen bezorgen. Hij legde zich erop toe om de geheel eigen thematiek en denkwijze van de filosofie bloot te leggen en formuleerde op grond daarvan een scherpe kritiek op de rationaliteit die zich in de diverse wetenschappen (en in de techniek) manifesteerde. Wij eindigen met Arendt (1906-1975) en Levinas (1906-1995), leerlingen, van joodse komaf, van Heidegger, die zich compromitteerde met het Nazi-regime. Wij bespreken de manier waarop de verschrikkingen van de tweede wereldoorlog doorwerken in hun politieke en ethische denken. Wij lezen ook enkele teksten waarin zij, ieder op eigen wijze, het totalitarisme in een filosofisch kader plaatsen.

Ter voorbereiding op de cursus krijgt u een syllabus toegestuurd. Het sociale programma speelt zich af in de grote stad Berlijn. Dat programma bestaat uit lunches en diners, wandelingen en fietstochten, museum-, theater-, bioscoop, cafébezoek, *etc.* Deelname aan (onderdelen van) dit programma is voor de liefhebbers. We laten u tijdig weten *was läuft, dreht, spielt, tanz und singt in Berlin*. Uw vondsten en suggesties zijn uiteraard ook welkom. Bij aanvang van de cursus bespreken wij wat er kan en gaan wij na wie wat wil.

graffiti

Karneval der Kulturen

graffiti

Duitse filosofie: idealisme, pessimisme en herbegin

Berlijn, 20 - 25 Mei 2012

Sonntag 20 Mai

17.30 - ... Ontvangst, diner - *Café am Ufer*, Paul-Lincke-Ufer 42, U-Bahn Kottbusser Tor

Montag 21 Mai

Hoop

09.00 - 11.00 Paul Juffermans - *Het Duitse Idealisme en Spinoza*

11.15 - 13.00 Jaap Gruppelaar - *Filosofie na Hegel*

15.00 - 17.30 tekstlezing en discussie (voor de liefhebbers)

Dienstag 22 Mai

Wanhoop

09.00 - 11.00 Jaap Gruppelaar - *Cultuurpessimisme als politiek gevaar*

11.15 - 13.00 Jaap Gruppelaar - *Reactionair modernisme*

13.00 - ... middag- en avond programma in overleg (voor de liefhebbers)

Mittwoch 23 Mai

Wil

09.00 - 11.00 Paul Juffermans - *Schopenhauer: wil en onbehagen*

11.15 - 13.00 Paul Juffermans - *Nietzsche: wil en macht*

13.00 - ... middag- en avond programma in overleg (voor de liefhebbers)

Donnerstag 24 Mai

Het eind en de ommekeer

09.00 - 11.00 Jaap Gruppelaar - *Heidegger: anti-humanisme*

11.15 - 13.00 Jaap Gruppelaar - *Heidegger: humanisme*

13.00 - ... middag- en avond programma in overleg (voor de liefhebbers)

Freitag 25 Mai

Herbegin

09.00 - 11.00 Paul Juffermans - *Arendt: de wortels van het totalitarisme*

11.15 - 13.00 Paul Juffermans - *Levinas: de inlijving van de ander*

14.30 - 15.30 Juffermans & Gruppelaar - slotbeschouwingen

16.00 - 17.00 discussie en evaluatie

19.00 diner - *Ristorante Sale e Tabacchi*, Rudi Dutschke-Strasse 25

